

Похвално слово Ћирилу и Методију

[Непознати писац, написано пре 885. г., Из књиге:
"Ћирило и Методије - житија, службе, канони,
похвале", Српска књижевна задруга, Београд, 1964.]

Пошто је Бог и спас наш Исус Христос великим и неизреченим човекољубљем[1] узљубио род људски, не могући трпети да створење његово обузето буде ђавољим лукавством, добровољно смирење прими и оваплоти се од Светога духа и од пречисте и славне Богородице и присно деве Марије; "на земљу се јави и с људима поживе,"[2] сав у лику тела нашега. Лик му је био тело,[3] да би они који умиру у Адаму, у Христу Исусу оживели.[4] Он је, према апостоу, мир наш, који обоје у једноме створи те преграду непријатељства разруши; и пошто је крстом уништио мржњу[5], први је био од оних што се дигоше из мртвих[6] који собом управи људски род према бесмртности. Узневши се на небеса седе с десне стране величанског престола, на висинама.[7] Заповест даде поученом роду људскоме, желећи, кад последња времена настану, да дође и да суди живима и мртвима и да свакоме према делима његовим као

праведни судија. Јер он неће смрт грешникову, него преобраћање[8] и покајање; не напусти створење своје милостиви Бог, и не заборави дело руку својих, него и за те године и та времена изабра муже и показа дела њихова и подвиге људима, да би, на њих се угледајући, живот бесконачни обрели. По томе бејаху пророци и апостоли, мученици и праведници и учитељи. А то се збило и у овај век наш: речено је да ће слепи прогледати, глухи да ће чути књишку реч[9] и да ће сви на разним језицима о величини Божијој узговорити.[10]

Бејаше у граду Солуну муж неки по имену Лав, човек непорочан, пун истине, богоштовалац, чист од сваке злобе,[11] који испуњаваше заповести Божије према Јову, живљаше у кроткости и страху Божијем. И роди седам синова као и онај, о којем пророк говори: Блажен муж који се Бога боји, који веома стреми заповестима његовим; силно ће на земљи бити семе његово и род праведника ће се благословити, и слава и богатство биће у дому његовоме, и правда његова пребиваће у веке векова.[12] Из тога корена издигоше се два светла, два изданка светлозарна, који богомдани плод на себи ношаху и који непорочан живот од младости имаху. Јер они створише себи премудрост као сестру, и њоме украсише душу и

ум, и један другог престижаху мудрошћу, цватући стално као цветци миомирисни. По рођењу је млађи био блажени Константин, али је он умом и врлинама високо летео, као орао на духовним крилима: богозарним сјајем ума просвећен будући, постаде сасуд изабрани Светоме духу,[13] те зрачећи свима учењем философским, неисцрпна ризница поста. И као извор испуњавајући сву васељену, напоји жедне речи Божије, као што рече сам Господ Бог наш Исус Христос: Ономе који верује у мене, као што књиге зборе, реке из нутрине потећи ће водом живом,[14] то ће рећи дарови животворнога духа. Јер он ускипте у њему, изли се на усне његове и сву васељену слашћу узвесели, сејући реч свакоме народу према разуму његову. Бејаше му дат дар духовни, као апостолу,[15] да на разним језицима беседи. Старији пак брат његов, преблажени Методије, из младих дана световна достојанства поче да прима. Он мудрошћу бејаше као цвет миомирисни у цветању, и од свих властодржаца вољен бејаше. Јер је у говору био као Соломон, износио је дивне приче и поуке и питања из дубине срца, и у служби је свакоме мио био, али се и као окриљен појављивао и у ратовању страшан био, као Самсон и Гедеон и Исус Навин. Зато и војводски чин стече, али мало

време буде у њему. И разумевши многометежни овај свет, који као сен пролази бескорисно, и пошто уз то господњу реч као стрелу у срце своје прими, рече он: Каква је корист човеку, ако и сав свет стекне, а душу своју испразни или погуби? И шта ће човек дати у замену за душу своју?[16] И заменивши земаљско за небеско, и пролазно од себе одгурнувши и презревши, крену у вечно. Отишавши на Олимп, замонаши се у црне ризе, у очекивању да прими белу и вечну одежду анђеоску. И бејаше у послушању код свих, покоран и смиран у бдењу и молитви, у недоступном тражењу и служби, у особитом пошћењу, у сталној трезности, у очишћењу духовном, у плачу благом, пуштајући из очију извор као реку којом измиваше све тело своје; не познаваше телесног одмора никако, него сваке ноћи стајаше, од залазећег сунца до излазећег, не пружајући сна очима својим, нити капцима дрема, ни покоја веђама својим,[17] поучавајући се у псалмима и појањима и песмама духовним.[18] Паштио се да достигне живљење светих отаца; једне је прстигао у кроткости и ћутању, друге увелико у посту и бдењу и молитви и смирењу. И тако познат поста међу свим оцима, подобан великоме Арсенију и Антонију и Сави, животе свих њих собом отеловљујући.[19] А милостиви

Бог, видећи га где у толиком пориву пребива, учини у срцима братије тако да се она, гледајући подвиг његов необичан у служењу Богу, међу собом дивљаше и прослављаше Бога који одозго благодет даје свакоме ко се труди њега ради. Тако би све док патријарх, чувши за подвиг његов, не поче га наговарати да буде постављен за митрополита у неком часном месту; и не могавши га на то приволети, постави га за игумана у манастиру који се звао Полихрон, где бејаше 70 отаца. И примивши се тога, пребиваше ту као бестелесан увек у молитвама, свакоме служећи свачим, да би све придобио.[20]

Свете књиге о таквима говоре у похвалним речима: Изнаћи ће се премудрост од древних; поживите у пророчанствима, сачувајте повести мужева славних, и изиђите у симболима прича, сред велможа послужите и пред вођама се јавите; преко земаља туђих народа проходите, и добро и зло ће у људима кроз вас бити искушено. Срце своје израна дадоше да буде Господово, који их створи; и пред вишњим помолише се и отворише уста своја молитве ради, и због грехова својих помолише се. А ако то Бог пожели велики, разумним ће се духом испунити; он ће источити реч и мудрост. Они се у молитви исповедише Господу; он ће објавити

реч и учење њихово. И у закону завета Господњег похвалише се, и многи ће узвеличати разум њихов, и до века неће престати и неће одступити од њих, те ће име њихово живети од колена до колена. Мудрост ће њихову приповедати народи и похвалу им изрицати црква,[21] чији су они били крепки трудбеници и непоколебљиви стубови, постављени на тврдом камену вере, следбеници праотаца и патријараха по вери и подвигу. Њихова су дела и прегнућа собом довршили, као што и велики патријарх Аврам, праотац Христов, вером пресељеник и дошљак у земљу туђу, другом Божјим назван би и за веру обрезање прими; он се у вери оцем многих народа нарече.[22] А ова два света и преславна оца и учитеља, истом вером украшена, исте врлине остварујући, пресељеници бејаху из отаџбине своје и дошљаци у земљу туђу. Они закон од Бога примише, не за своје племе као Аврам, него за народ који не разумевахе десницу Божију,[23] већ. се ропски клањаше као Богу ономе на шта се намери: твари уместо творцу. Они примише завет не путем обрезања, као Аврам, него путем крштења ради опроштења грехова, које у веке траје, пошто је тако од самог Бога нашега Исуса Христа извршено и предато. И Мојсије такође, са Ароном међу свештеницима

својим,[24] постаде Богом за фараона.[25] Мукама различитим Египат намучивши, Божије људе изведе из ропства њина, преко дана помоћу стуба облачног а преко ноћи помоћу стуба огњеног; раздвоји море и спроведе их у пустињу по суву а противнике поврже у бездан. У пустињи их напоји, расекавши камен, и хлебом анђеоским[26] засити их, и прими измољени од Бога закон, Божијим прстом написан на плочи каменој, и предаде га људима на чување и на послушање.

А ова два преблажена и богоугодна човека бејаху ништа мања од оних, истим духом одозго напојени; двогубом благодети удостојени изведоше људе из премрачног ђавољег мора, мисаоног фараона[27] потопише и сву силу његову истребише. Вером својом наоружани и силом крсном, не уведоше људе у пустињу, него их на светлост богоразумља упутише; не истераше воду из камена, као онај, већ источену крв и воду из пречистих ребара Господа нашега Исуса Христа, те верницима вечну храну и бесконачан живот ради спасења предадоше. И пошто су закон Божији сугубо[28] превели, новоме народу предадоше га створивши слова за њега. Оно што се од премудрих скриво и од разумних, то се открило деци[29] у последњи век помоћу њих. То не беше на плочама каменим

написано, већ на плочама срдаца извезено[30], и не кроз облак и маглу и буру изречено, него од самога Господа Исуса Христа извршено и предато. Они не беху слуге мрака, већ истине проповедници; они нису шкропили крвљу јунаца и јаради, већ. су шкропили и очишћавали нечист светим крштењем, ради телесне чистоће. И нису само тело очишћавали, него су душевну свећу у њиву срца свима посејали; и нису били проповедници ни служитељи заклане жртве, већ. бескрвне и мирне духовне службе слуге и извршитељи, апостола савезници, јер тога ради и бејаху изабрани.

Пошто су свесно крст на раме примили,[31] сву васељену обиђоше испуњавајући поуку. Али у оним земљама у које нису стигли, било због задржавања на путу, било због мноштва других околних земаља, ту су се ови појавили као сунчани зраци, светлошћу богоразумља осветљавајући сав свет, и по њиховим стопама иђаху и истим духом напојени бејаху од Бога, и исте речи бејаху проповедници и нови апостоли, који нису на туђем темељу своје дело саградили, већ су од почетка писмо замислили и уклопили га у нов језик.

А после синусе као јутарња звезда, која примајући од сунца светлост светлијом бива. Као што радници најамници у винограду, пошто

су поделили муку дневну и јару заједно с онима коју су у једанаести час дошли, удостојени бејаху у истој мери Божије благодети,[32] тако су и у последњи век, на исто дело, дошла ова два нова проповедника и светионика целе васељене, и они су, препојасавши бедра добрим подвигом и крепком вером, проходили стопама својим као сунце кроз тамна места, и осветљавали их, и сваку маглу јеретичку и паганску разагнали духовним огњем, не поштедевши својих душа ни телеса, увек се борећи према правој вери, да би слатко испили Христову чашу.[33]

Међу Сараценима и Козарима пребиваху непобедиви; и као што некада Давид иноплеменика савлада, укротивши гордост његову и предосетивши свету Тројицу у своја три камена, и својим му мачем главу одсече, те прими хвалу у тминама од синова Израиљевих, - тако су се и ови оци, тросуштаственог божанства слуге и проповедници, обрели у сабору сараценском и жидовском.

Они су својим књигама и говором Махметове лажи и жидовску злобу као духовним мачем одрезали и истребили као кукољ, те их спалише по духовној благодети, а реч Господњу посејаше као пшеницу у њиви срца, и све људе насладише медоточивим речима.

Они су превечно божанство јасно исповедали, те

објаснили да се у истом бићу и у равном сјају налазе Отац и Син и Дух свети.

И тако уловише као рибе у словесну мрежу и крстише међу Козарима часна чеда, двеста људи, без жена и деце.

И троструку похвалу од свих цркава примише. Отуда пређоше на западне стране, благовестећи реч Божију народу новоме. Сав црквени закон преведоше с грчкога и у њиховом језику предадоше им. Пошто су тројезичну заблуду оповргли, уништише је и као кукољ од пшенице одбацише те цркви чисто и свето жито предадоше.[34] У западним и панонским и моравским земљама као сунце грануше, мрак греховни одгонећи и просветише људе писменима, а ученике научише испуњењу црквенога чина.

И тако путовање извршише, стигавши до римскога пута, да би се апостолском престолу поклонили, носећи са собом духовни плод на освећење. Чувши то, апостолов намесник Хадријан изиђе им у сусрет далеко од града римскога, и прими их као анђеле Божије; и пошто му драго би учење њихово, постави блаженога Методија за свештеника, као и ученике њихове.

Приближи се време да покој прими свети отац наш и учитељ Константин Философ. Добивши од

Бога откровење о покоју својем, обуче се у црне ризе и прорече дан преминућа својега, и остаде до тога, педесетог дана, веселећи се и славећи Бога. И тако почину у Господу лета 6377[35], те се сједини с оцима својима и пророцима и апостолима и мученицима и свим светима. И положише га у цркву светог Климента, где потекоше многа исцељења од часне раке његове. Наиме, слепи почеше да се расветљују, немоћни да се исцељују, беси излажаху. Видећи то, Римљани се још више предадоше светињи његовој, посветивши пречасног и богоносног Методија на архиепископство, на престо светог Андроника апостола, једнога од седамдесеторице, у Панонији. И послаше га у земље словенске да поучава народ њихов, и овако написана би посланица кнежевима земаља тих, Ростиславу и Светопуку и Коцељу: "Хадријан епископ, раб свих Божијих раба, Ростиславу и Светопуку и Коцељу. Слава у висинама Богу и на земљи мир и међу људима добра воља.[36]

Пошто смо од вас дознали за духовне радости, које имате на спасење своје, ево посласмо брата нашег часног Методија, посвећеног на епископство, у земље ваше, као што сте нас молили, да вас научи, превodeћи књиге на језик ваш. Нека се испуни пророчанска реч, која

гласи: Хвалите Господа сви незнабошци и прославите га сви људи[37], и нека сваки народ исповеди Исуса Христа као Господа, у славу Богу оцу, амин[38]. И у Јеванђељу рече Господ, шаљући своје ученике: Идући научите све народе, крстећи их у име оца и сина и Светога духа, учећи их да чине све што вам заповедих, јер ја сам с вама у све дане до конца века, амин.[39] А ви, чеда љубљена, послушајте учитеља Божијег, јер вам је у последњи час дат, спасења вашег ради. Учећи се разумно, достојне ћете плодове створити, и примићете венац вечни, у овом и у будућем животу. Са свима светима у веке, амин".[40]

Пошто је Методије дошао у крајеве моравске, сви људи радосно изиђоше њему у сусрет и примише га као анђела Божијег. И отворише се очи слепих и уши глухих прочуше, и незнабошци, дотле мађијом забављени, узглагољаше славу Божију. И на она иста уста на која су раније поклоњења нечастивоме била чињена и на свим местима Бог био хуљен, на та уста су деца разумне и чисте службе Богу почела да врше за цео свет. И на сваком месту прослави се Бог на новом језику, којему се јави нови проповедник и апостол и засја као сунце и таму незнања прогна и просвети срца свију светлошћу богоразумља; кроткошћу и слашћу и

љубављу све људе к себи приведе. Тако изврши свој задатак и веру одржа; и украси цркве песмама и певањима духовним, и тако почину у Господу лета 6394[41] и присаједини се оцима и патријарсима, Авраму и Исаку и Јакову и свима се уподоби, свих њих лик на себи понесе.

Једнима раван поста, од неких би мањи, а неке превазиђе снагом духовном, благодети и подвигом. Заблиста, као сунце зрацима, својим излагањем речи; и кад се сетим његових медоточивих речи, немају се с чиме упоредити те духовне сласти.

И стога, какву ћу похвалу створити за вас, који сте се толико трудили Христа ради у источним и западним и северним крајевима, не тражећи ништа пролазно и трошно, него вечно и бесконачно?

Крст господњи мужаствено примивши и тиме откравивши земљу, слеђену под грехом, посејасте духовно семе и цркви чисто жито принесосте - учење које сија дневном светлошћу.

Њиме као светионици светлите по целом свету, прогнавши бесовску хулу и сву јерес, јер бејасте велики стубови Христове цркве.

Небески људи а земаљски анђели, ви у телу бестелесни живот стекосте.

Блажена утроба која вас је носила

и која је отхранила два класа многоплодна,
којима сте заситили гладне народе,
и жедне напојили животним пићем:
неисцрпну храну источили сте обилато за све.
Ко вам може достојну хвалу изрећи?
Ви сте се јавили, равни небесима,
и све поднебесно прошли сте стопама својим,
свет сте сав обасјали.
Благословен нека је језик ваш,
којим посејасте духовне речи,
на спасење безбројним народима.
Примивши од Бога богонадахнуте даре,
мрак незнања одасвуд прогнасте,
показујући собом узор за све
и из уста духовну сладост истачући.
Постали сте рушиоци васцелог паганства,
непријатељи јеретика и прогонитељи бесова,
светлост омрачених, учитељи нејачи,
неисцрпна храна за гладнике,
непресахли кладенац за жеднике,
нагима обилне одеће даваоци,
убогима помоћници,
путницима домаћини,
болницима посетитељи,
нападнутима заштитници,
слепима светлодавци,
и захваћеним таласима животнога мора
велика нада,

стена и покров онима што у вама
траже прибежишта,
Јудејима противници,
свете Тројице исповедници,
извршитељи Божије воље
и Божије величине слуге,
извори Божије речи,
непорушни стубови Христове цркве,
печат правде, штит вере, шлем спасења,[42]
клас многоплодан, лоза медоточна.
Ваше су речи саће медовно,
којим насладисте сву васељену.
Ви сте као бисер многоцен источили блага
Господња,
ви, пребивалишта Божије воље,
обитавалиште Светога духа,
сасуди избрани,
који пронесосте име Христово по свој земљи,[43]
крст на себи поневши,
пролазно презревши
и насладу вечитих ствари примивши.
Увек преподобни и истински пастири,
молите се усрдно за своју избрану паству,
одгонећи страсти и беде и напасти.
Просветите нашег срца очи
и учврстите ум
да достојно следујемо по стопама вашим.
И узимајући нам немоћи наше,[44]

одозго силу подајте,
да ми, достојно у Христу поживевши,
наследници постанемо прегнућа ваших
и проповедници праве вере коју сте пренели.
Да сви једногласно прославимо тросвето
божанство,
Оца и Сина и Светога духа,
сада и увек и у веке векова, амин.

Похвално слово Ћирилу и Методију - Напомене

1. Павлова Посланица Титу III, 4.
2. Варух III, 38.
3. Павлова Римљанима VIII, 3.
4. Павлова I Коринћанима XV, 22.
5. Павлова Ефесцима II, 14, 16.
6. Павлова Колошанима I, 18
7. Павлова Јеврејима I, 3.
8. Књига Језекија XXXIII, 11.
9. Књига Исаије XXXV, 5.
10. Откривење Јованово, II, 4, 11.
11. Књига о Јову, I, 1.
12. Псалми CXI, 1-3.
13. Дела апостола IX, 15, 17.
14. Јован VII, 38.
15. Павлу.
16. Матеј XVI, 26.
17. Псалми CXXXII, 4.
18. Павлова Ефесцима V, 19.

19. Арсеније (350-445). Антоније (III век), отац монаштва, египатски пустињак. Сава Освећени Јерусалимски (VI век) чије је име носио Сава Немањић.
20. Павлова I Коринћанима IX, 22.
21. Сирах XXXIX, 1-14.
22. I Мојсијева XVII, 5.
23. Књига Јоне IV, 11.
24. Псалми XCIX, 6.
25. II Мојсијева VII, 1.
26. Псалми LXXVIII, 25.
27. Мисаони фараон - Сатана.
28. Ћирило и Методије су двоструко (сугубо) превели Свето писмо: на нов језик (словенски) и новим писменима.
29. Матеј XI, 25.
30. Павлова II Коринћанима III, 3.
31. Апостоли.
32. Матеј XXI, 1-16.
33. Матеј XX, 23.
34. Матеј III, 12, XIII, 30.
35. 6377, од створења света, а 869. од Христово рођења.
36. Лука II, 14.
37. Павлова Римљанима XV, 11.
38. Павлова Филибљанима II, 11.
39. Матеј XXVIII, 19-20.
40. Видети Хадријаново писмо у Житију

Методијевом, глава VIII.

41. 6394. од створења света, а 885. од Христово
рођења.

42. Павлова Ефесцима VI, 16-17.

43. Дела апостолска IX, 15, 17.

44. Књига Исаије LIII, 4.

